

A.

VIJFDE JAARGANG.

N°. 1374

DE STANDAARD.

Prijs per kwartaal zonder het Zondagsblad:
Voor Amsterdam / 2,50. — Franco per post / 2,90.
Enkele Nummers 5 Cent aan het Bureau.

BUREAU: Nieuwendijk 67, Amsterdam
Directeur-Uitgever J. H. KRUYT.

Advertentie: van 1 tot 6 regels 90 Cent;
iedere regel daarboven 15 Cent; Aanvragen of vermelding
van lieftogaven 10 Cent per regel.

Wat speelde zich in de jaren die vooraf gingen aan de oprichting van de VU, honderd jaar geleden, zoal af? Net als de vorige maand ook nu weer een greep uit de Standaard. Ditmaal: januari 1878

Dam tegen staat en socialisme Liever vrije giften dan belastingen

„Hoe weinig het Christelijk beginsel nog in onze maatschappij, zelfs in zich Christelijk, noemende kringen, wortel schoot, blijkt nergens droever, dan op het stuk van *geven*”. zo begint Kuyper op 14 januari een artikelenreeks.

Het is met de vrijgevigheid in ons land droevig gesteld. „Nog is ons land schat- en schatrijk en toch wordt in dat schatrijke land nog door duizenden bij duizenden *gebrek* geleden; moeten geheele scharen der maatschappij zich onthouden van wat voor deugdelijk *levensonderhoud* noodig was.”

De staat

Het Nederlandse volk, het Christelijk volksdeel inclusief, is te gierig. Kuyper vindt dat niet alleen zedelijk verwerpelijk, hij ziet ook een politiek gevaar. Want als particulieren niet offervardig genoeg zijn, zal de staat allerlei taken op zich gaan nemen. „Een volk, dat aan *vrijwillige* gaven boven gedwongen belasting de voorkeur geeft (snijdt vanzelf) door particulier initiatief de albemoeiing van den Staat (af).” „Verzorgt ge zelf door milde aalmoezen uw armen, dan zal men in uw Constitutie geen artikel over Armenzorg meer schrijven en dien tak van Staatswerkzaamheid doen vervallen.

Keerde de oude Maecenas-mildheid in u terug en vonden geleerden en kunstenaars overvloedigen steun bij het private kapitaal, er zou van geen uitgaven voor een Kunstacademie, voor een commissie van antiquiteiten, voor musea en verzamelingen op 's Rijks budget sprake behoeven te zijn.

Had de geopende hand der burgerij, gelijk in Oxford en Cambridge, stichting bij stichting in het leven geroepen, waaruit aan de knapste koppen uitgelezen katheders met goede inkomsten verzekerd werden, er zou geen post voor Rijksuniversiteiten met al hooger bezoldiging zijn aangevraagd.”

Socialisten

Kuyper is niet alleen beducht voor toeneming van „staatsoppermacht”, hij ziet ook het verband tussen het „geven” en de *socialistische woeling*. „Ze zijn er, de armen en de rijken, gelijk ze er waren en er zullen zijn en de Heer heeft ze beiden gemaakt, d.w.z. Hij heeft als Schepper die ongelijkheid in lichaamskracht, in vlugheid en behendigheid, in slimheid en doorzicht, in vastheid en zwakheid van karakter, in talent en genie in het leven geroepen, waarvan altijd weer de ongelijkheid van uitwendige levenspositie het natuurlijk gevolg zal zijn. Maar diezelfde Schepper heeft ook in dien ongelijk bedeelde mens een hart gelegd. (...) Hij heeft gewild, dat de machthebbers op aarde in hun keuren, verordeningen, wetten en voorschriften, der barmhartigheid gedachtig zouden zijn, om den armen dagloner te steunen. Hij heeft geëischt dat vrije liefdesdrang den milder bedeelde er een lust aan zou doen hebben, om wat gezonden lag op te nemen en wat uit machteloosheid achterbleef, hulpe te bieden. Hij heeft bovenal zeer gestrengelijk zijn hoog gebod ons ingescherpt, dat nooit naast de overdaad het gebrek onder zijn vrijen hemel zou vernachten

en de barmhartigheid als zedelijke macht uitgezonden om elke denkbare, werkelijke nooddrift onverwijd te bevredigen.”

Kuyper signaleert, dat van de door hem geschetste barmhartigheid in de praktijk weinig is terecht gekomen. Meer dan een aalmoes kon er niet af. Bovendien heeft men die „gesmaldeelde aalmoes” nog misbruikt om de gedweehheid, de onderworpenheid en afhankelijkheid van de arme des te grooter te maken. Hij vindt het dan ook begrijpelijk, dat onder die omstandigheden het socialisme de kop heeft opgestoken. „Zoo doende is, mee door misleiding, we stemmen het toe, en verkaching van het zedelijk beginsel, maar toch waarlijk niet onbegrijpelijk, deze onheilige theorie geboren, die het pit en de kern uitmaakt van het revolutionaire socialisme: „Men heeft het ons niet willen geven, daarom zullen we het *nemen*. Niet door geweld, maar door de wet. Wij zullen ook stemrecht eischen; dan de rijken bij de stembus slaan; en eenmaal meester van de wetgevende macht, vooreerst in den vorm van belasting u uit de hand slaan, wat ge als aalmoes geweigerd hebt en *voorts* door de inrichting der wetten het zoo te maken, dat nu eens al het voordeel aan den kant van den *werkmans* komt en al 't nadeel aan den kant van den *werkgever*.”

Vrije giften

Kuyper stelt zijn lezers voor de keus: of ze geven „vrije giften der liefde”, of ze zullen worden gedwongen belastingen te betalen. Hijzelf kiest duidelijk voor het geven.

Praktijk

In de praktijk blijkt het geldinzamelen nog zo eenvoudig niet. In een Ingezonden stuk (25 januari) klaagt J. H. F. Gangel er over, dat het collecteren in het land door agenten veel kosten met zich meebrengt, terwijl er ook onverlaten rondlopen, die zich ten onrechte als collectant voor een christelijk doel uitgeven. Hij stelt voor een Centrale Commissie in het leven te roepen, bij wie iedere christelijke instelling die een beroep wil doen op liefdadigheid, zich kan aanmelden.

Zo'n commissie kan dan werken met correspondenten overal in het land, die in hun woonplaats bij ieder bekend zijn en die geen reiskosten maken.

De heer C. Dieuil uit Gramsbergen is het met de heer Gangel eens. Er moet een Commissie komen, vooral ook, omdat reizende agenten vaak weinig tijd hebben. „Een poos geleden kwam een Friesch agent bij mij. Hij had maar één dag de tijd. Nu is mijn gemeente over 3 uur gaans verspreid en de wegen zijn meest nog zeer primitief, op vele plaatsen onbegaanbaar. Dagen lang had iemand, hier onbekend, werk gehad om de meeste boeren rond te gaan. Er is dus genoeg reden om verandering in dezen wenschelijk en nodig te achten.”